

Sygn. akt XII C 1224 / 18 (poprzednio I C 490 / 18)

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2020 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu XII Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **Sędzia SO Krzysztof Rudnicki**

po rozpoznaniu w dniu 30.11.2020 r.

we Wrocławiu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **G. G. i J. G.**

przeciwko **(...) S.A. w W. (poprzednio (...) S.A. we W.)**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów **94.511,31 zł** (dziewięćdziesiąt cztery tysiące pięćset jedenaście złotych, trzydzieści jeden groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi

- od kwoty 91.303,22 zł – od dnia 29.05.2018 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 3.208,09 zł – od dnia 18.09.2020 r. do dnia zapłaty;

II. oddała powództwo w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powodów **8.789,76 zł** kosztów procesu.

XII C 1224 / 18 (poprzednio I C 490 / 18)

UZASADNIENIE

Powodowie G. G. i J. G. wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. we W. 91.303,22 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a także o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

Powodowie wskazali, że dochodzą różnicy (nadpłaty) powstałej na skutek stosowania przez pozwanego klauzul niedozwolonych dotyczących waloryzacji, tj. pomiędzy kwotą zapłaconych przez powodów rat kredytu hipotecznego wynikających z umowy kredytu na cele mieszkaniowe E. nr (...) z dnia 22.04.2008 r. a kwotą, która byłaby należna pozwanemu z tytułu spłat rat wynikających z zawartej umowy przy założeniu, że zawarte w umowie postanowienie o indeksacji kredytu do franka szwajcarskiego oraz zapłaty rat w oparciu o bliżej nieokreśloną Tabelę kursów obowiązującą w banku w dniu spłaty, są nieważne, jako że stanowią niedozwoloną klauzulę umowną, a co za tym idzie winny być pominięte przy ustalaniu wysokości zobowiązania powodów, oraz że postanowienia przewidujące indeksację kredytu pozostają w sprzeczności z istotą umowy kredytu hipotecznego, jak również naruszają dobre obyczaje poprzez ukrycie w ten sposób w umowie ryzykownego instrumentu finansowego bez dopełnienia obowiązków informacyjnych, za okres od dnia zawarcia umowy do dnia wniesienia pozwu.

Powodowie podnieśli, że nie mieli wpływu na brzmienie umowy, nie mieli możliwości negocjowania poszczególnych jej zapisów. Umowa została przedstawiona jako wzorzec. Powodowie nie byli informowani o wszystkich ryzykach związanych z zawarciem umowy, nie mieli też świadomości wszystkich kosztów związanych z jej zawarciem, a wynikających z denominacji udzielonego kredytu przez pozwanego w sposób całkowicie dowolny, a oparty na Tabeli kursów. Powodowie nie otrzymali informacji, w jaki sposób działa wspomniana tabela oraz na czym polega stosowane w jej ramach wyliczenie.

Powodowie zarzucili nieważność umowy kredytu denominowanego jako nieuregulowanej przed 2011 r. i niebędącej umową kredytową w rozumieniu art. 69 prawa bankowego.

Następnie wskazali na zapisy umowy jako klauzule niedozwolone. Podnieśli, że nie mieli wpływu na dokonaną denominację kwoty udzielonego kredytu, nie znali jej parametrów i nie mogli przewidzieć, jaką kwotę franków szwajcarskich przyjdzie im spłacić.

Podnieśli, że Bank wykorzystał ich brak doświadczenia oraz przymusowe położenie. Nie mieli innej możliwości uzyskania kredytu poza zaproponowanym kredytem denominowanym. Nie byli informowani o szeregu kwestii związanych z zawartą umową, w szczególności o występujących dodatkowych kosztach związanych ze spreadem, sposobem ustalania wartości franka szwajcarskiego, nie mieli także możliwości wpływu na samą treść umowy oraz towarzyszące jej obciążenia. Rola powodów została ograniczona do akceptacji umowy lub rezygnacji z jej zawarcia.

Powodowie do marca 2015 r. wpłata w złotych polskich, które następnie były przeliczane przez pozwanego na CHF po kursie pozwanego, począwszy od kwietnia 2015 r. spłacają kredyt bezpośrednio w CHF. Suma wpłaconych przez powodów nieprzedawnionych środków od dnia zawarcia umowy wynosi 233.276,45 zł, zaś suma środków, które powodowie powinni wpłacić pozwanemu przy założeniu wyeliminowania klauzul niedozwolonych wynosi 141.973,23 zł. Różnica pomiędzy wskazanymi kwotami wynosi 91.303,22 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. we W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów kosztów procesu.

Pozwany zakwestionował abuzywność klauzul odwołujących się do tabel kursowych, wskazując, że stosowanie tych tabel było powszechną praktyką rynkową. Podniósł, że nie określał kursów kupna i sprzedaży CHF w sposób dowolny i arbitralny, ale stosował kursy rynkowe, w pełni odpowiadające kształtowaniu się cen tej waluty na rynku międzybankowym.

Pozwany zarzucił, że powodowie pomijają wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej, która stanowiła wyraźną ingerencję ustawodawcy ostatecznie przesądzającą o dopuszczalności tzw. kredytów denominowanych lub indeksowanych (waloryzowanych) do waluty obcej, zarówno przed, jak i po wejściu w życie tej ustawy, a ponadto przyznała kredytobiorcom uprawnienie do spłaty rat kapitałowo-odsetkowych, jak i kwoty kredytu bezpośrednio w walucie obcej.

Pozwany odniósł się do rozumienia waluty kredytu, waluty zobowiązania i waluty spłaty. Nie zgodził się z zarzutami naruszenia zasady określoności świadczenia odnośnie kwoty wyrażonej w CHF.

Podniósł, że wyeliminowanie klauzul walutowych z umowy nie prowadzi do przekształcenia kredytu waloryzowanego w kredyt złotowy oparty na LIBOR, gdyż wyeliminowanie abuzywnej klauzuli nie może prowadzić do zmiany charakteru prawnej umowy.

Pozwany zgłosił także zarzut przedawnienia roszczenia powodów w zakresie obejmującym odsetkową część rat kapitałowo-odsetkowych za okres od 22.04.2008 r. do 27.03.2015 r.

Szczegółowe przedstawienie stanowiska pozwanego znajduje się na k. 73-109 akt sprawy.

W piśmie procesowym z dnia 28.07.2020 r. (k. 398) powodowie rozszerzyli żądanie pozwu w ten sposób, że wnieśli o zasądzenie od pozwanego 94.511,31 zł z odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty.

W piśmie procesowym z dnia 17.09.2020 r. (k. 445-458) pozwany – działając obecnie pod firmą (...) S.A. w W. – wniósł o oddalenie powództwa oraz na wypadek unieważnienia przez Sąd umowy kredytu podniósł ewentualny zarzut potrącenia wierzytelności powodów z wzajemną wierzytelnością pozwanego o zwrot kwoty udzielonego kredytu, tj. kwoty 360.000 zł, a także zarzut zatrzymania kwoty 360.000 zł stanowiącej roszczenie pozwanego w stosunku do powoda o zwrot kwoty udzielonego kredytu oraz kwoty 125.01054 zł stanowiącej roszczenie pozwanego o zwrot tzw. wynagrodzenia z tytułu korzystania z kapitału, czyli łącznie kwoty 485.010,54 zł.

Sąd ustalił w sprawie następujący stan faktyczny.

W dniu 17.03.2008 r. J. G. i G. G. złożyli na formularzu (...) S.A. – za pośrednictwem doradcy finansowego w (...) S.A. – wniosek o udzielenie kredytu na cele mieszkaniowe E., w którym wnieśli o udzielenie kredytu w kwocie 360.000 zł w walucie CHF na okres 30 lat, spłacanego w równych ratach, przeznaczonego na budowę domu w L. przy ul. (...) na działce stanowiącej ich własność; zadeklarowali udział własny w kwocie 58.000 zł.

Przy złożeniu wniosku powodowie zostali poinformowani, że CHF jest stabilną walutą, warunki kredytu w (...) S.A. są korzystne.

/ dowód: wniosek o udzielenie kredytu – k. 125-133; zeznania powoda J. G. – e-protokół

z dnia 10.03.2020 r. 00:19:43-00:44:58 k. 344-345 i 347; zeznania powódki G. G.

– e-protokół z dnia 10.03.2020 r. 00:44:59-00:47:50 k. 345-347 /

Powodowie zgłosili się następnie do Oddziału (...) S.A. w celu podpisania umowy. Nie była omawiana kwestia tworzenia tabel kursowych Banku ani też szczegółowo omawiana istota indeksacji kredytu do waluty CHF. Powodom nie przedstawiono symulacji na wypadek wzrostu kursu CHF i informacji o wpływie kursu waluty na saldo kredytu. Nie było możliwości zmiany umowy w zakresie odwołania do tabel kursowych Banku.

/ dowód: zeznania powoda J. G. – e-protokół z dnia 10.03.2020 r. 00:19:43-00:44:58

k. 344-345 i 347; zeznania powódki G. G. – e-protokół z dnia 10.03.2020 r.

00:44:59-00:47:50 k. 345-347 /

W dniu 22.04.2008 r. J. G. i G. G. jako kredytobiorcy oraz (...) S.A. w W. jako kredytodawca zawarli umowę kredytu na cele mieszkaniowe E. nr (...).

Integralną częścią umowy kredytu były O. (...) ((...)), stanowiące załącznik nr 1 do umowy (§ 1 ust. 2).

(...) S.A. udzielił powodom kredytu w kwocie 360.000 zł denominowanego (waloryzowanego) w walucie CHF, na okres 360 miesięcy od dnia 22.04.2008 r. do dnia 12.04.2038 r. na zasadach określonych w umowie i (...) (§ 2 ust. 1).

Kwota kredytu denominowanego (waloryzowanego) w CHF lub transzy kredytu miała zostać określona według kursu kupna dewiz dla wyżej wymienionej waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu (§ 2 ust. 2).

Kredyt przeznaczony był na finansowanie budowy domu w L. przy ul. (...) na działce nr (...), o wartości 418.000 zł (§ 3 ust. 1).

Udział własny kredytobiorców wynosił 58.000 zł (§ 3 ust. 2).

Uruchomienie kredytu miało nastąpić w 3 transzach (§ 4 ust. 1):

- dnia 22.04.2008 r. – 138.600 zł,

- dnia 01.07.2008 r. – 128.800 zł,

- 01.09.2008 r. – 92.600 zł,

w formie przelewu na rachunek bankowy kredytobiorców.

Każda transza kredytu miała być wykorzystywana w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu kwoty kredytu według kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania danej transzy (§ 4 ust. 1a).

Uruchomienie transz kredytu miało nastąpić po spełnieniu warunków określonych w (...) (§ 4 ust. 2 i 3).

Bank pobierał od kredytobiorców prowizję w wysokości 2.359 zł z tytułu ryzyka udzielenia kredytu z brakującą wartością zabezpieczenia (§ 6 ust. 2).

Zasady pobierania opłat i prowizji, zasady zmiany ich wysokości oraz sposób informowania o tych zmianach określały (...) (§ 6 ust. 3).

Kredytobiorcy oświadczyli, że otrzymali wyciąg z „Taryfy prowizji i opłat (...) S.A.” oraz akceptują jej treść oraz zasady informowania o zmianie wysokości opłat i prowizji (§ 6 ust. 4).

Oprocentowanie kredytu było zmienne i stanowiło sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży Banku w wysokości 2,25 p.p. (§ 8 ust. 1).

W dniu zawarcia umowy oprocentowanie kredytu wynosiło 5,14 % i było równe sumie stawki odniesienia, którą była stawka rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny, oraz marży Banku w wysokości 1,75 p.p. (§ 8 ust. 2).

Pierwsza zmiana oprocentowania wynikająca ze zmiany stawki odniesienia miała nastąpić w miesiącu kalendarzowym następującym po miesiącu, w którym została zawarta umowa, w dniu ustalonym jako dzień płatności raty kapitałowo-odsetkowej (§ 8 ust. 3).

Kolejne zmiany miały być dokonywane w trzymiesięcznych okresach odsetkowych, począwszy od dnia dokonania pierwszej zmiany, każdorazowo w dniu ustalonym jako dzień płatności raty kapitałowo-odsetkowej (§ 8 ust. 4).

Ostateczny termin spłaty kredytu, odsetek i innych należności przypadał na dzień 12.04.2008 r. (§ 9 ust. 1).

Po okresie wykorzystania kredytu kredytobiorcy zobowiązani byli do spłaty kredytu wraz z odsetkami w 355 ratach miesięcznych w dniu 11 każdego miesiąca, począwszy od dnia 13.10.2008 r., przy czym spłata rat kapitałowo-odsetkowych miała być dokonywana w złotych, po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu spłaty (§ 9 ust. 2).

Miesięczne raty kapitałowo-odsetkowe ustalane były w równej wysokości (§ 9 ust. 3).

W okresie wykorzystania kredytu kredytobiorcy spłacali należne Bankowi odsetki (§ 9 ust. 4).

Wysokość należnych odsetek określana była w CHF, a spłata miała być dokonywana w złotych po uprzednim przeliczeniu należnych odsetek według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu spłaty (§ 9 ust. 6).

Zabezpieczenia spłaty kredytu stanowiły (§ 10 ust. 1):

1) hipoteka umowna kaucyjna na nieruchomości w L. przy ul. (...) – działce nr (...), KW nr (...),

2) cesja na rzecz Banku praw z umowy ubezpieczenia domu jednorodzinnego od ognia i innych zdarzeń losowych.

Kredytobiorcy oświadczyli, że w związku z zaciągnięciem kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie wymiennej zostali poinformowani przez Bank o ryzyku związanym ze zmianą kursów walut oraz rozumieją wynikające z tego konsekwencje (§ 11 ust. 4).

Kredytobiorcy oświadczyli też, że akceptują zasady funkcjonowania kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie wymiennej, w szczególności zasady dotyczące określenia kwoty kredytu w walucie wskazane w § 2 umowy, sposobu uruchomienia i wykorzystania kredytu określone w § 4 umowy, warunków jego spłaty określone w § 9 umowy (§ 11 ust. 5).

/ dowód: umowa kredytu (...) z dnia 22.04.2008 r. – k. 32-37; Ogólne warunki

kredytowania – k. 122-124 /

Uruchomienie kredytu nastąpiło w 3 transzach:

- w dniu 30.04.2008 r. – I transza – 138.600 zł – która po przeliczeniu na walutę, w której kredyt był denominowany (waloryzowany), stanowiła równowartość 65.871,39 CHF – kurs uruchomienia 2,1041,

- w dniu 01.09.2008 r. – II transza – 128.800 zł – która po przeliczeniu na walutę, w której kredyt był denominowany (waloryzowany), stanowiła równowartość 64.210,58 CHF – kurs uruchomienia 2,0059,

- w dniu 30.09.2008 r. – III transza – 92.600 zł – która po przeliczeniu na walutę, w której kredyt był denominowany (waloryzowany), stanowiła równowartość 44.459,38 CHF – kurs uruchomienia 2,0828.

W dniu 30.04.2008 r. Bank dokonał pobrania prowizji z tytułu ryzyka udzielenia kredytu z brakującą wartością zabezpieczenia w kwocie 2.359 zł.

/ dowód: pismo (...) S.A. z dnia 20.12.2017 r. – k. 42-44 /

Na podstawie uchwał nadzwyczajnych zgromadzeń akcjonariuszy (...) S.A. oraz (...) S.A. z dnia 30.07.2012 r., rep. (...) i rep. (...), nastąpiło połączenie tych spółek w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh poprzez przeniesienie całego majątku (...) S.A. na (...) S.A. jako spółkę przejmującą.

Na podstawie uchwały o zmianie statutu z dnia 16.05.2018 r., rep. (...), Bank zmienił firmę i siedzibę na (...) S.A. w W..

/ dowód: odpis z KRS nr (...) – k. 21-31 oraz k. 462-464 /

W okresie od dnia 12.05.2008 r. do dnia 12.12.2017 r. powodowie spłacili na rzecz (...) S.A., a następnie (...) S.A., 160.532,03 PLN, w tym 106.674,83 PLN tytułem spłaty kapitału, oraz 21.355,97 CHF.

/ dowód: pismo (...) S.A. z dnia 20.12.2017 r. – k. 42-44; historia rachunku kredytu – k. 45-53;

historia rachunku walutowego (...) – k. 54-57; zestawienie – k. 134 /

Łączna wysokość spłat kredytu (kapitału i odsetek) uiszczonych na rzecz (...) S.A., a następnie (...) S.A. (obecnie (...) S.A.) przez powodów w okresie od dnia 22.04.2008 r. do dnia 12.02.2018 r. wynosi 233.276,42 zł.

Suma rat za ten okres wyliczonych z pominięciem mechanizmu indeksacji kredytu do waluty CHF przy uwzględnieniu pozostałych postanowień umowy kredytu, w tym przewidzianego w umowie oprocentowania kredytu ze zmianami wynosi 138.765,11 zł.

Różnica pomiędzy wartością rat należnych pozwanemu przy założeniu braku indeksacji kwoty kredytu do CHF a sumą rat kredytu (kapitału i odsetek) uiszczonych przez powodów na rzecz Banku we wskazanym okresie wynosi 94.511,31 zł.

/ dowód: opinia biegłego z zakresu finansów i achunkowości T. K. z dnia

26.06.2020 r. – k. 364-387 /

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo, zmodyfikowane pismem z dnia 28.07.2020 r. zasługuje na uwzględnienie w przeważającej części.

Powodowie zażądali zwrotu świadczeń spełnionych na rzecz pozwanego Banku w wykonaniu, nieważnej w ich ocenie lub co najmniej częściowo bezskutecznej z uwagi na zamieszczenie w jej treści niedozwolonych (abuzywnych) postanowień umownych, umowy kredytu z dnia 22.04.2008 r.

Zgodnie z art. 405 kc w zw. z art. 410 § 1 kc kto spełnił świadczenie nienależne, obowiązany jest do jego zwrotu. Zgodnie zaś z art. 410 § 2 kc świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Można dopatrzeć się pewnej niekonsekwencji w stanowisku powodów, którzy z jednej strony formułują zarzut nieważności umowy w całości z uwagi na sprzeczność z art. 69 pr. bank., z drugiej zaś strony domagają się zwrotu świadczenia nienależnego w postaci nadpłaty. Z uwagi na tak zakreślone żądanie Sąd dokonał ostatecznie oceny i rozliczenia umowy kredytu z dnia 22.04.2008 r. jako zawierającej klauzule niedozwolone, a przez to w części nieskutecznej.

Powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego – (...) S.A. w W. umowę kredytu indeksowanego, aczkolwiek określonego w samej umowie jako denominowany (waloryzowany).

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Natomiast według art. 69 ust. 2 pr. bank. umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności:

- 1) strony umowy;
- 2) kwotę i walutę kredytu;
- 3) cel, na który kredyt został udzielony;
- 4) zasady i termin spłaty kredytu;
 - 4a) w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu;
- 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany;
- 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu;

- 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu;
- 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych;
- 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje;
- 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązywania umowy.

Ponadto stosownie do art. 69 ust. 3 pr. bank. w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie; w tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku.

Prawo bankowe nie definiuje pojęć kredytu indeksowanego i kredytu denominowanego. Charakter tych umów wykształcił się w praktyce obrotu. Kredyt denominowany oznacza kredyt wyrażony w walucie obcej (w tym wypadku CHF), którego wartość podlega przeliczeniu na złote polskie według kursu z dnia wydania decyzji kredytowej, z dnia zawarcia umowy, z dnia wypłaty (uruchomienia) kredytu albo z innej jeszcze daty; wartość wyrażona w walucie obcej stanowi podstawę do ustalenia wysokości rat spłaty kredytu wskazywanych w harmonogramach płatności, które to raty z kolei każdorazowo podlegają przeliczeniu na złote polskie według kursu z dnia płatności raty, z dnia poprzedzającego dzień płatności raty albo z innej jeszcze daty. Z kolei kredyt indeksowany (inaczej waloryzowany) do waluty obcej to kredyt wyrażony od początku w złotych polskich i wypłacany w złotych polskich w kwocie wskazanej w umowie, którego wartość została dodatkowo wyrażona w walucie obcej, w tym przypadku CHF, według kursu z dnia zawarcia umowy kredytu lub z dnia wypłaty (uruchomienia) kredytu albo z innej jeszcze daty; wartość wyrażona w CHF stanowi podstawę do ustalenia wysokości rat spłaty kredytu wskazywanych w harmonogramach płatności, które to raty z kolei każdorazowo podlegają przeliczeniu na złote polskie według kursu z dnia płatności raty, z dnia poprzedzającego dzień płatności raty albo z innej jeszcze daty.

Regulacje dotyczące kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej zostały wprowadzone do art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 pr. bank. z dniem 26.08.2011 r. na mocy ustawy z dnia 26.07.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984 – tzw. ustawy antyspreadowej).

Nie oznacza to jednak, iż przed tą datą zawarcie umowy kredytu tego rodzaju było niedopuszczalne. Przeciwnie, możliwość zawarcia umowy kredytu zawierającej tego rodzaju postanowienia mieściła się w ramach ogólnej swobody kontaktowania przewidzianej w art. 353¹ kc (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29.04.2015 r., V CSK 445/14; z dnia 22.01.2016 r., I CSK 1049/14).

Łącząca strony umowa kredytu z dnia 22.04.2008 r. nie jest nieważna tylko dlatego, że jej przedmiotem jest kredyt indeksowany do CHF. Natomiast można dopatrzeć się wadliwości tej umowy z uwagi na wadliwość jej konkretnych postanowień.

Jak wynika z treści § 1 ust. 1 i 2 oraz § 4 ust. 1a tej umowy (...) S.A. udzielił powodom kredytu w kwocie 360.000 zł, przeznaczonego na finansowanie budowy domu, przy czym poszczególne transze kredytu miały zostać wypłacone w złotych polskich. Z kolei, stosownie do zapisu § 9 ust 2 umowy spłata kredytu miała nastąpić również w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej przewidzianych w harmonogramie spłat.

Suma kredytu wynosząca 360.000 zł miał zostać przeliczona na CHF w dniu uruchomienia każdej kolejnej transzy kredytu według kursu kupna dewiz obowiązującego w (...) S.A. w tejże dacie.

Istotą kredytu jest oddanie środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy (co odróżnia kredyt od pożyczki pieniężnej polegającej na przeniesieniu środków pieniężnych na własność) oraz konieczność określenia celu umowy (w przypadku pożyczki wobec przeniesienia własności cel nie ma znaczenia).

Umowa kredytu E. została zawarta w celu sfinansowania budowy przez powodów domu jednorodzinnego na działce przy ul. (...) w L.. Koszt tej inwestycji miał wynosić 418.000 zł, z czego powodowie dysponowali wkładem własnym w wysokości 58.000 zł, czyli do uzupełnienia poprzez kredyt pozostała kwota 360.000 zł – wskazana we wniosku kredytowym oraz w § 1 ust. 1 umowy.

Przywołane postanowienia umowy kredytu uwidaczniają mechanizm podwójnego przeliczania waluty kredytu, po raz pierwszy przy uruchomieniu środków do dyspozycji kredytobiorców, po raz drugi przy dokonywaniu przez kredytobiorcę spłat zgodnie z harmonogramem.

Należy jednakże wyraźnie odróżnić samą zasadę przeliczania waluty kredytu od kwestii, po jakim kursie miałyby to przeliczenie nastąpić. Przeliczenie kredytu wyrażonego nominalnie w walucie polskiej na walutę obcą i odwrotnie według oznaczonego kursu waluty obcej należy uznać za co do zasady dopuszczalne i zgodne z ustawą. Zgodnie z art. 358¹ § 2 kc strony umowy, w szczególności umowy kredytu, mogą zastrzec, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości (zob. też wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25.03.2011 r., IV CSK 377/10; z dnia 18.05.2016 r., V CSK 88/16; z dnia 08.12.2006 r., V CSK 339/06). Dopuszczalność odwołania się do miernika wartości „innego niż pieniądź” należy przy tym pojmować szeroko. Po pierwsze, świadczenie pieniężne może zostać zwaloryzowane według przewidzianego w umowie kryterium – przeciętnego wynagrodzenia, stopy inflacji, kursu złota, średniej ceny zboża albo jakichkolwiek innego wskaźnika gospodarczego. Po drugie, skoro można przyjąć miernik wartości o innym zupełnie charakterze niż pieniądź (waluta), to tym bardziej (a maiori ad minus) można posłużyć się innym wskaźnikiem pieniężnym, czyli przeliczenie świadczenia pieniężnego może także nastąpić według kursu waluty innej niż pieniądź polski. Indeksacja kredytu kursem CHF jest postacią takiej właśnie waloryzacji umownej. Waloryzacja świadczenia pieniężnego zmierza do urealnienia jego wartości poprzez odwołanie do obiektywnych, niezależnych od stron transakcji kryteriów. Także w przypadku umów kredytu takie urealnienie może znaleźć zastosowanie. Waloryzacja kwoty nominalnej kredytu jest niezależna od ustaleń dotyczących odsetek umownych (kapitałowych), które w przypadku umowy kredytu stanowią wynagrodzenie banku za wykorzystanie przez kredytobiorcę udostępnionych mu środków pieniężnych, w przeciwieństwie do odsetek za opóźnienie pełniących właśnie funkcję waloryzacyjną obok funkcji represyjnej.

Jednakże prawidłowa, dopuszczalna i zgodna z prawem waloryzacja świadczenia wymaga jednoznacznego, precyzyjnego oznaczenia miernika waloryzacji przewidzianego w treści umowy. Oznacza to, że przeliczenie sumy kredytu w PLN na CHF musiałyby zostać dokonane od razu, według uzgodnionego przez strony kursu, nie zaś odroczone w czasie na dzień nieznanym w chwili zawarcia umowy i pozostawione swobodzie Banku.

Takie działanie Banku jako autora umowy i jej wzorca (regulaminu) jest nieakceptowalne. Wbrew stanowisku przedstawionemu w odpowiedzi na pozew nic nie stało na przeszkodzie przeliczeniu sumy kredytu w PLN na CHF według kursu z dnia zawarcia umowy kredytu.

W chwili zawarcia umowy kwota kredytu będąca podstawą wyliczenia rat nie została ściśle oznaczona. W tym zakresie umowa kredytu odsyła do daty w istocie nieskonkretyzowanej.

Należy podzielić argumentację powodów w zakresie abuzywnego charakteru przywołanych postanowień umowy przewidujących indeksację kredytu kursem CHF.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy; nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przepis art. 385¹ § 2 kc wskazuje, że jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Wreszcie stosownie do art. 385² kc oceny zgodności postanowienia z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc

pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Nie było sporne, iż powodowie zawierając umowę kredytu z (...) S.A. występowali w charakterze konsumentów.

Powodowie zeznali, że nie mieli wpływu na kształt postanowień umowy, opracowanej z użyciem wzorca pochodzącego od (...) S.A., postanowienia te nie zostały z nimi indywidualnie uzgodnione, w szczególności w zakresie dotyczącym klauzul przeliczeniowych, i zeznania te pozostają w logicznym powiązaniu z treścią dokumentów.

Odnosząc się do konkretnych wadliwości klauzul przeliczeniowych, za rażąco sprzeczne z

intereselem konsumenta oraz sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać posługiwanie się przez Bank po pierwsze kursami kupna/sprzedaży CHF ustalonymi jednostronnie, jako pochodzącymi z jego Tabeli kursów, po drugie zaś różnymi kursami dla różnych przeliczeń, o czym stanowią przywołane zapisy umowy.

Kursy kupna i sprzedaży walut (dewiz) ustalane były przez Bank, który nie wskazał ani w samej umowie kredytu ani w jej ogólnych warunkach metody wyliczania tych kursów, poddającej się weryfikacji. Pozwany nie wykazał, aby jego poprzednik prawny podawał do wiadomości kontrahentów dane o wysokości kursów i sposobie ich wyliczenia ani też aby uzgodnił z powodami zasady ustalania kursu CHF. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 08.09.2016 r., II CSK 750/15, odwoływanie się do powszechnej praktyki ustalania kursów CHF w tabelach banków, które miały charakter rynkowy, nie może wpływać na ustalenie, że warunki spłaty kredytu nie zostały indywidualnie ustalone.

Trzeba zaznaczyć, że pozwany nie zgłosił żadnych wniosków dowodowych mogących służyć ustaleniu okoliczności zawarcia umowy z powodami. Tymczasem przedmiotem procesu nie jest analiza rynku kredytów mieszkaniowych, złotych czy walutowych, tylko ocena zasadności konkretnych roszczeń wywodzonych z konkretnego stosunku prawnego.

Sąd pominął zgłoszone przez powoda dowody z zeznań świadków K. Ż. i J. K. albowiem były one nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 235² § 1 pkt 2 kpc),

anego o przesłuchanie świadków albowiem zostały one zgłoszone w sposób wadliwy, przede wszystkim nieadekwatny do okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy oraz do okoliczności, jakie miałyby zostać udowodnione.

Świadek K. Ż. został zgłoszony na okoliczność zasad funkcjonowania kredytów denominowanych/waloryzowanych do CHF, sytuacji na rynku kredytów hipotecznych w latach 2004-2009, przyczyn wyboru kredytu przez kredytobiorców, a także powszechnej praktyki ograniczania się z treści klauzul indeksacyjnych do odesłania do kursów tabelarycznych. Świadek nie brał udziału w negocjowaniu i zawarciu umowy z powodami, zatem nie może mieć wiedzy nt. ich oczekiwań oraz motywów decyzji, zaś motywy działania innych kredytobiorców nie mają znaczenia w tej sprawie. Sytuacja na rynku kredytów została opisana w przedłożonych przez pozwanego dokumentach – raportach, analizach, itp. Zeznania świadka nie są dowodem na tego rodzaju okoliczności. Również zasady funkcjonowania kredytów winny wynikać z dokumentów. Praktyka odwoływania się w umowach do tabel kursowych poszczególnych banków faktycznie była powszechna, co nie znaczy, że była prawidłowa. Świadek J. K. został zgłoszony na okoliczność zasad finansowania kredytów w tym zaciągania zobowiązań w tej walucie. Tymczasem dla oceny konkretnej relacji wynikającej z konkretnej umowy kredytu nie mają znaczenia źródło i warunki pozyskiwania źródła finansowania akcji kredytowej. Prowadzenie wskazanych dowodów było zbędne i prowadziłyby jedynie do przedłużenia postępowania poza rozsądną potrzebę, zwłaszcza skoro świadkowie mieliby być przesłuchiwać w drodze pomocy sądowej.

Zasady ustalania tabel kursowych w okresie od 2008 r. do chwili obecnej przez banki komercyjne, w szczególności (...) S.A., następnie (...) S.A., są znane i Sądowi i pełnomocnikom stron z innych spraw o zbliżonym przedmiocie. O oznaczonej, ustalonej w banku godzinie następuje sczytanie kursów udostępnianych w serwisach informacyjnych Thomson/Reuters lub Bloomberg na podstawie danych na rynkach finansowych, zestawiane są pary walut, w tym wypadku CHF/PLN, i na tej podstawie bank ustala kurs bazowy, obowiązujący w danym dniu. Kurs ten jest

powiększany o tzw. spread, czyli +/- dla kursu kupna (niższego) i kursu sprzedaży (wyższego), którego poziom z kolei ustalany jest uchwałą zarządu banku lub decyzją wewnętrznego organu banku – komitetu finansowego, dyrektora departamentu skarbu, itp. Na te ogólne reguły wskazała świadek A. B., opisując jednakże zasady stosowane w (...) S.A. a nie w (...) w czasie zawarcia umowy kredytu.

Niezależnie jednak od konkretnej reguły ustalania tabeli kursowej Banku, reguła ta nie została opisana ani w umowie kredytu ani w regulaminie kredytowania, a tym bardziej uzgodniona między stronami. Umowa odwołuje się do Tabeli kursów obowiązującej w Banku, czyli jego dokumentu wewnętrznego,

Tymczasem miernik waloryzacji stosowany do przeliczenia świadczenia pieniężnego winien mieć charakter obiektywny, niezależny od woli jednej ze stron. Natomiast mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.01.2016 r., I CSK 149/14, OSNC 2016/11/134).

W dacie uruchomienia transz kredytu Bank stosował kurs kupna waluty według Tabeli kursów z tego dnia, zaś w dacie spłaty rat kapitałowo-odsetkowych stosował kurs sprzedaży waluty według Tabeli kursów z tego dnia. Zastosowanie innego kursu dla przeliczenia kredytu uruchamianego – kursu kupna oraz innego kursu dla przeliczenia kredytu spłacanego – kursu sprzedaży prowadzi do uzyskania przez Bank dodatkowej korzyści finansowej wynikłej z różnicy między tymi kursami. Na tym polega istota tzw. spreadu walutowego. Na potrzeby przeliczenia kredytu do waluty obcej należało przyjąć kurs ustalany według tej samej jednolitej metody – albo każdorazowo kurs kupna, albo każdorazowo kurs sprzedaży albo jakąś postać kursu uśrednionego lub kursu niezależnego od stron umowy, np. kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia zawarcia umowy oraz z dnia płatności kolejnej raty kredytu. Rozbieżność stosowanych kursów stanowi korzyść wyłącznie dla banku udzielającego kredytu, a nie dla kredytobiorcy będącego konsumentem. Sytuacje tego rodzaju legły zresztą u podstaw dokonania nowelizacji prawa bankowego ustawą tzw. antyspreadową z dnia 26.07.2011 r.

Udzielając kredytu, bank uzyskuje korzyść z oprocentowania, czyli wynagrodzenia za korzystanie z kapitału, i może je zaproponować na takim poziomie, który zapewni uzyskanie odpowiedniego wyniku. Stosowanie spreadu, który dodatkowo – co jest okolicznością powszechnie znaną – wykracza poza różnice w kursach kantorowych (które to kursy jako stosowane „tu i teraz”, czyli w określonym miejscu i czasie, na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a ściślej w miejscu zamieszkania powodów – L. albo w siedzibie pozwanego – W./W., powinny być postrzegane jako rynkowe) prowadzi wyłącznie do uzyskania korzyści przez bank kosztem kredytobiorcy.

Nie ma przy tym większego znaczenia, czy powodowie zostali poinformowani o istnieniu ryzyka kursowego. Sama zmienność kursów walutowych jest okolicznością znaną. Umowa nie zawiera natomiast żadnego mechanizmu chroniącego konsumentów przed znaczącą zmianą kursu (który faktycznie wzrósł nawet o 100 %, a nie standardowe +/- 5-10 % corocznie), a przez to zmianą świadczenia przypadającego Bankowi. Trzeba zwrócić uwagę, że w umowie zostało wskazane, że na dzień zawarcia umowy całkowity koszt kredytu wynosił 361.453,80 zł, czyli ok. 100 % kapitału.

W konsekwencji powyższych rozważań należy pominąć zapisy umowy w zakresie klauzul przeliczeniowych i – kierując się wskazaniem Sądu Najwyższego zawartymi w wyrokach z dnia 04.04.2019 r., III CSK 15917, oraz z dnia 09.05.2019 r. I CSK 242/18, dokonać oceny umowy kredytu oraz rozliczenia jego spłaty z pominięciem wskazanych, abuzywnych klauzul przeliczeniowych, przyjmując za punkt wyjścia do rozliczenia kredytu faktycznie wypłaconą sumę kredytu wyrażoną w złotych polskich, czyli 360.000 zł.

Od konsumenta zależy bowiem, czy pominięcie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie będzie stanowiło przeszkody do utrzymania w mocy umowy kredytu w pozostałym zakresie. Skoro powodowie domagają się rozliczenia kredytu w taki właśnie sposób (czego wyrazem jest choćby rozszerzenie żądania pozwu uwzględniającego wyliczenia zawarte w opinii biegłego T. K. opracowane według założenia pominięcia przeliczeń walutowych z utrzymaniem pozostałych postanowień umowy w mocy), to stanowisko to jest dla Sądu wiążące. Konsekwencją są rozstrzygnięcia sądów powszechnych w sprawach o zbliżonym przedmiocie (por. wyroki: Sądu Apelacyjnego w Łodzi: z dnia 24.07.2020 r., I ACa 1166/18; z dnia 10.07.2020 r., I ACa 1027/18; z dnia 22.01.2020 r., I ACa 1409/18; Sądu Apelacyjnego w

Warszawie: z dnia 28.10.2020 r., V ACa 416/20; z dnia 22.09.2020 r., VI ACa 808/18; z dnia 25.08.2020 r., V ACa 783/19; z dnia 13.08.2020 r., VI ACa 314/19; z dnia 24.06.2020 r., V ACa 442/19; z dnia 09.01.2020 r., V ACa 698/18; z dnia 08.01.2020 r., VI ACa 817/18; Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16.11.2020 r., I ACa 1531/19).

Reasumując powyższe powodowie zasadnie domagają się zwrotu świadczeń spełnionych nienależnie w wymiarze odpowiadającym różnicy pomiędzy dokonaną faktycznie spłatą rat kapitałowo-odsetkowych a sumą należnych rat wyliczonych przy założeniu pomiędzy klauzuli indeksacyjnej. Wyliczenie tejże różnicy została dokonane na podstawie opinii biegłego z zakresu bankowości i finansów T. K., która nie była przez strony kwestionowana i stanowiła należytą podstawę do ustalenia wysokości nadpłaty kredytu.

Za nietrafny należy uznać zarzut przedawnienia roszczenia. Ponieważ zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego jest zobowiązaniem bezterminowym, którego wymagalność zależy od wezwania do zapłaty, zastosowanie znajduje art. 120 kc, zgodnie z którym, jeżeli wymagalność zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Należy zatem rozważyć, kiedy powodowie mogli najwcześniejszo skierować do pozwanego wezwanie do zapłaty. W ocenie Sądu Okręgowego stan taki zaistniał wówczas, gdy pojawiły się w opinii publicznej, w prasie, itp. szerzej prezentowane poglądy co do możliwości wadliwości umów kredytów indeksowanych do CHF, czy też po wejściu w życie ustawy antyspreadowej i przystąpieniu stron kredytów do zawarcia aneksów w przedmiocie spłaty bezpośrednio w CHF, a zatem około 2011 r. W takim wypadku do dnia wniesienia pozwu nie minął okres 10 lat. Nie ma też znaczenia, że odsetki podlegają trzyletniemu przedawnieniu, albowiem taki okres przedawnienia dotyczy może roszczenia pozwanego o zapłatę odsetek, nie zaś roszczenia powodów o zwrot świadczenia nienależnego. Nie ma znaczenia, pod jakim tytułem świadczenie było spełniane, ważne jest tylko to, że było nienależne.

Sąd oddalił wniosek pozwanego o zawieszenie postępowania w sprawie, uznając wbrew stanowisku pozwanego, iż nie zachodzi tożsamość przedmiotu tej sprawy ze sprawami, w których zostały zadane pytania prejudycjalne przez Sąd Okręgowy w Gdańsku (XV C 458/18 – C-19/20) oraz przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli. Ponadto sprawa przed SO w Gdańsku dotyczy kredytu dawnego (...) S.A., którego ogólne warunki zawierają postanowienie § 17:

„Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłaszane w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.”,

„Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłaszane w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży.”,

czyli klauzula kursu waluty ma inne brzmienie, przede wszystkim określa sposób ustalenia kursu z odwołaniem do wskaźnika obiektywnego, zaś pytanie SO zmierza do wyjaśnienia skutku wyeliminowania marży Banku.

W konsekwencji Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów 94.511,31 zł.

Należne powodom na podstawie art. 481 kc odsetki za opóźnienie podlegają naliczeniu w sposób następujący:

- od pierwotnie żądanej kwoty 91.303,22 zł – od dnia 29.05.2018 r., tj. 14 dni po doręczeniu pozwanemu opisu pozwu,
- od kwoty 3.208,09 zł rozszerzonego powództwa – od dnia 18.09.2020 r., tj. 14 dni po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma z dnia 28.07.2020 r.

Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 kc. Niezwłoczne spełnienie świadczenia pieniężnego w rozumieniu art. 455 kc oznacza z reguły spełnienie go w terminie 14 dni (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.05.1991 r., II CR 623/90; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 20.03.2012 r., I ACa 191/11).

Powodowie nie wykazali, aby przed wytoczeniem powództwa wezwali pozwanego do zapłaty dochodzonej należności. W takiej sytuacji za skuteczne wezwanie do zapłaty należy uznać doręczenie pozwanemu odpisu pozwu, co nastąpiło dnia 14.05.2018 r. (k. 72). Pozwany pozostaje w opóźnieniu od dnia 29.05.2018 r.

Podobnie za wezwanie do zapłaty dalszej żądanej przez powodów kwoty należy uznać doręczenie pozwanemu pisma procesowego zawierającego zmianę powództwa, co nastąpiło w dniu 03.09.2020 r. (k. 439). Pozwany pozostaje zatem w opóźnieniu od dnia 18.09.2020 r.

W pozostałym zakresie powództwo jako nieusprawiedliwione podlegało oddaleniu.

Wobec uwzględnienia powództwa w całości w zakresie należności głównej powodom przysługuje na podstawie art. 100 kpc zwrot kosztów procesu w pełnym wymiarze. Koszty te objęły: opłatę od pozwu – 1.000 zł, wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – 5.400 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł, wydatkowaną zaliczkę na koszty opinii biegłego w kwocie 2.372,76 zł, tj. łącznie 8.789,76 zł.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd podjął rozstrzygnięcia zawarte w sentencji wyroku.